

Kent halkının rekreasyonel alan kullanımlarının incelenmesi: İstanbul örneği

An examination of recreational area usages of the urban people: The Case of Istanbul

Murat KÖSE*¹, Ali Ayhan KUL²

¹Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Bayramiç Meslek Yüksek Okulu Ormancılık ve Orman Ürünleri Bölümü, Türkiye.

²Orman Genel Müdürlüğü, Türkiye.

Sorumlu yazar:

Murat KÖSE

E-mail:

muratkose@comu.edu.tr

Gönderim Tarihi:

08/06/2020

Kabul Tarihi:

20/07/2020

Bu makaleye atıf vermek için:
Köse, M., Kul, A. A. 2020.
Kent halkının rekreasyonel alan kullanımlarının incelenmesi: İstanbul örneği. Ağaç ve Orman, 1(1), 46-57.

Özet

Günümüz dünyasında günlük yaşam kargaşası içerisinde rekreasyon alanlarına olan talep artmış, rekreasyonel faaliyetler özellikle son çeyrek asırdır İstanbul kent insanının yaşamında bir gereksinim haline dönüşmüştür. Bu çalışma kent halkının rekreasyonel alan kullanım biçimlerini ve rekreasyonel davranışlarını incelemek amacıyla ele alınmıştır. Ayrıca bu çalışmada çeşitli sosyo-ekonomik değişken grupları arasındaki düşünce farklılıklarının da tespit edilmesi amaçlanmıştır. İstanbul örneğinde ele alınan bu çalışma kapsamında kent halkının konu ile ilgili düşüncelerini öğrenmek amacıyla, 404 denekle tamamen rastgele örnekleme yöntemine göre, görüşme ve anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel istatistikler yardımıyla değerlendirilmiş ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir. Bunun yanında çeşitli sosyo-ekonomik değişken grupları arasında istatistik bakımdan anlamlı ve önemli bir fark olup olmadığı Kruskal-Wallis (K-W) H Testi ile belirlenmiş, farklı olan grubun/grupların tespiti Duncan Testi ile araştırılmıştır. İstanbul halkının çoğunluğu (%63) rekreasyonel aktivitelere katılmayı tercih etmektedirler. Katılmak istemeyenler çoğunlukla uzaklık (%16), iş yoğunluğu, ekonomik vb. sebeplerle katılmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Katılmak isteyenler ise çoğunlukla deniz kenarlarını (%49), ağaçlık alanları tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada sosyo-ekonomik değişkenlerin rekreasyonel aktivitelere katılmada anlamlı ve önemli bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. İstanbul kent halkının boş zamanlarında çoğunlukla oyunlarla ilgili etkinliklere ve doğa etkinliklerine katıldıkları anlaşılmaktadır. Rekreasyon alanlarında çoğunlukla yürüyüş (%64), manzara seyretme, dinlenme vb. faaliyetler yapılmaktadır. WC yetersizliği, kirlilik, bakımsızlık ve ziyaretçi sayısının fazlalığı rekreasyon alanlarında görülen en önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların hafta sonları dinlenmek amacıyla çoğunlukla ormanlık alanları (%47) tercih ettikleri görülmektedir. Bu durumun kent alanlarında veya yakın çevresindeki ormanların insanlar için önemli bir rekreasyon kaynağı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Rekreasyon alanı, alan kullanımı, rekreasyonel faaliyet, açık-yeşil alanlar, İstanbul

Abstract

In today's world, the demand for recreation areas has increased in the daily life turmoil, and recreational activities have become a necessity in the life of Istanbul urban people, especially in the last 10-15 years. This study was handled in order to examine recreational area usage shapes and recreational behaviors of the people of the urban. In addition, in this study, it was aimed to determine the differences of thought between various socio-economic variable groups. Within the scope of this study, which was handled in the Istanbul sample, in order to learn the opinions of the people of the urban on the subject, interviews and questionnaire study were conducted with 404 respondents according to the completely random sampling method. The data obtained were evaluated with the help of descriptive statistics and the results were shown in tables. In addition, whether there is a statistically significant and important difference between the various socio-economic variable groups was determined with the Kruskal - Wallis (K-W) H Test, and the determination of the different group/groups was investigated with the Duncan Test. The majority of Istanbul people (63%) prefer to participate in recreational activities. Those who do not want to participate mostly stated that they do not want to attend due to reasons such as distance (16%), work intensity and economy. It was determined that those who want to participate mostly prefer seaside (49%) and wooded areas. In this study, it was identified that socio-economic variables did not make a significant and important difference in participation in recreational activities. It is understood that Istanbul urban people in their spare time mostly participated in activities related to the games and nature. In recreation areas, mostly walking (64%), watching the landscape, resting etc. activities are carried out. WC insufficiency, pollution, neglect and excess number of visitors are the most important problems seen in recreation areas. People are observed to mostly prefer the forested areas (47%) in order to rest on weekends. It is thought that this situation is due to the fact that forests in urban areas or in their immediate surroundings are an important recreation resource for people.

Keywords: Recreation area, use of space, recreational activity, open-green areas, İstanbul

1. Giriş

Dünya hızla şehirleşmektedir. 1900 yılında 1,6 milyar civarında olan dünya nüfusunun sadece %13 kadarı şehirlerde yaşıyordu (Knapp, 2010). Dünya nüfusunun 2005 yılında %49,2'si şehirlerde yaşarken 2030 yılında bu oranın %60'a ulaşması beklenmektedir (Cincotta ve Gorenflo, 2011). Ülkemizde de özellikle 1980'li yıllardan sonra kırsaldan kentlere göç nedeniyle demografik yapıda önemli değişimler meydana gelmiştir. 2011 yılı itibarıyla nüfusun %77'si kentlerde yaşamaktadır (TÜİK, 2017?). Bu oranın 2025 yılında %88,8'e çıkması beklenmektedir (Güvenen, 1992). Özellikle son yıllarda kırsaldan kentlere olan bu göçlerin bir sonucu olarak kentlerde nüfusun hızla artması, ayrıca teknolojiye ve sanayiye gelişmeler nedeniyle, kent yaşamı bunaltıcı ve yorucu hale gelmiş ve tekdüzeleşmiştir. Bu durum kent halkının rekreasyon alanlarına olan talebinin giderek artmasına sebep olmuştur. Rekreasyon, günümüzde sağlıklı yaşamın sürekliliği için bir gereksinim ve yaşam kalitesini etkileyen önemli bir unsur olarak görülmektedir (Nalbantoğlu, 1997; Kuş Şahin ve Güneş, 2019). Bu doğrultuda Günümüz dünyasında günlük yaşam kargaşası içerisinde bedenlen ve ruhen yorulmuş olan insanlar, yeni bir güne daha canlı ve dinlenmiş olarak başlayabilmek adına rekreasyon alanlarını daha fazla talep etmeye başlamış, rekreasyonel faaliyetler insan yaşamında bir gereksinim haline dönüşmüştür.

Rekreasyon; bireylerin çalışma ve günlük koşuşturma süreleri içinde bedenlen, zihnen ve ruhen yıpranmışlıklarını gidermek ve yeni bir güne veya çalışma dönemine daha canlı ve dinlenmiş olarak başlayabilmek amacıyla yaptıkları etkinlikler bütünüdür. Bununla beraber rekreasyon özellikle büyük kentlerdeki insanların yaşamları boyunca yapmak zorunda oldukları fizyolojik ihtiyaçlar (yeme, içme, uyuma vb.) ile çalışma için gerekli olan zamanlar dışında serbest zamanlarında veya boş zamanlarında yapabilecekleri faaliyetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla rekreasyon alanları ve rekreasyonel etkinlikler serbest zaman, boş zaman, kent ve kentleşme kavramları ile doğrudan ilişkilidir.

Zaman bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süredir (TDK, 2015). Bir başka ifadeyle zaman, bir nesnenin uzaydaki bir noktadan başka bir noktaya geçtiği aralık olarak tanımlanmaktadır (Addington, 1993). Emir (2012)'ye göre zamanın yemek, uyumak gibi fizyolojik ihtiyaçların karşılanmasıyla ilgili, çalışmakla ilgili ve oyun, eğlence, spor gibi etkinlikler ile ilgili olmak üzere üç farklı kullanım türü bulunduğunu ifade etmektedir. "Boş zaman" ve "serbest zaman" kavramlarına ilişkin bilim insanları arasında görüş ayrılığı olsa da, bu iki kavram birbirinin yerine kullanılabilir (Gümüş, 2012). Karaküçük (2008) Serbest zamanın bir yönüzlük yansıtmamakta olduğunu, buna karşın boş zamanın ise yönlendirmeye açık bir potansiyel içermekte olduğunu vurgulamaktadır.

Keleş (1998)'e göre kent, "sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan bir toplumun yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, pek az kişinin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere

kıyasla nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi" olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde, 442 sayılı Köy Kanunu'na göre nüfusu 20.000 üzeri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre ise nüfusu 2.000 üzeri olan yerleşim birimleri kent kabul edilmektedir. Bununla birlikte, Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) hukuksal mevzuatı ölçüt olarak il ve ilçe statüsündeki tüm yerleşim yerlerini kent olarak kabul etmektedir. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ise, 20.000'in üzerinde nüfusu olan yerleşimleri kent kabul etmektedir (Gezer ve Gül, 2009).

Keleş (1990)'a göre kentleşme ise; "kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir". Demografik anlamda kentleşme, nüfusun kırsal ve tarımsal alanlardan kente göç etmesi iken, ekonomik anlamda kentleşme, tarım ve hayvancılıkla uğraşan nüfusun başta sanayi olmak üzere, tarım dışı faaliyetlere (sektörlere) kaymasıdır (Örücü, 2014).

Yalnızca binalardan ve insan aktivitelerinden oluşan, fakat rekreasyon alanlarına ve açık- yeşil alanlara sahip olmayan kentlerin sağlıklı ve yaşanabilir bir yapıya sahip olmasından bahsedilemez. Kent peyzajı, kentin açık ve yeşil alanlarla diğer tüm mimari kütlelerin birleşiminden oluşur ve kentin kimlik kazanmasında önemli rol üstlenir (Gül ve Gezer, 2004). Bu bağlamda kentsel açık ve yeşil alanlar ve rekreasyon alanları, bozulan kentsel dokunun iyileştirilmesinde, onarılmasında, geliştirilmesinde ve dengelemesinde, kent insanı için sağlıklı ve yaşanabilir kentsel mekânlar oluşturulmasında, kent kimliğinin ortaya konulması ve prestijinin artırılmasında en önemli olgular olarak ortaya çıkmaktadır (Örücü, 2014). Diğer taraftan açık yeşil mekanlar veya rekreasyon alanları; birçok insanın günlük olarak kullandığı, yaşam kalitemiz, fiziksel ve psikolojik mutluluğumuz üzerinde etkisi olan, demografik özellikleri ve sosyo-ekonomik statüsüne bakılmaksızın herkesin kullanabildiği ve ücretsiz olan bir halk hizmetidir (Abbasi vd., 2016). Kentsel açık-yeşil alanlar içinde yer alan ağaçlar ve ormanlar önemli rekreasyon kaynak değerleridir. Bu nedenle, özellikle ağaç ve ormanların sürdürülebilir kent planı içinde değerlendirilmesi gerekir (Gezer ve Gül, 2009).

Özellikle 1980'lerden sonra Türkiye'nin her tarafından insanların iş bulmak amacıyla İstanbul'a göç etmelerinin sonucu olarak, İstanbul'da plansız bir nüfus artışı, yasal olmayan ve çoğunlukla kamu arazilerine işgal ve yerleşmeler olmuştur. Yerel yönetimler ve hükümetler politik nedenlerle bu durumu görmezlikten gelmiş, ilaveten bu yerleşimlere kaçak yapılaşmayı ve işgali teşvik eder nitelikte altyapı, su, kanalizasyon, elektrik, yol gibi hizmetleri de getirmiştir. Bu dönemde insanlar ekonomik şartlar nedeniyle temel ekonomik problemlerini çözmenin yollarını aramış, rekreasyonel aktiviteler gibi sosyal ihtiyaçlar göz ardı edilmiştir. Ancak İstanbul'da insanların ekonomik olarak refaha kavuşmasıyla birlikte, özellikle son 10-15 yıldır rekreasyonu vazgeçilmez bir ihtiyaç olarak görmeye başladığı söylenebilir.

Bu çalışma kent insanının çalışma saatleri dışında boş zamanlarını değerlendirme durumunu, rekreasyonel alan kullanımları ile ilgili tercihlerini, rekreasyonel aktivitelere katılma durumunu ve bu alanlarda karşılaşılan en önemli problemleri irdelemek amacıyla ele alınmıştır. Ayrıca bu çalışmada anket çalışması kapsamında belirlenen çeşitli sosyo-ekonomik değişken (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve aylık ortalama gelir) grupları arasındaki düşünce farklılıkları da tespit edilmesi amaçlanmıştır. Kilometrekareye düşen kişi sayısı bakımından Türkiye'nin en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip ili ve en kentleşmiş ili olan İstanbul, aynı zamanda rekreasyon alanlarına olan talebin en yüksek olduğu illerin başında gelmektedir. Bu bakımdan İstanbul bu çalışmada örnek çalışma alanı olarak seçilmiştir. Ormanlık alanlar mevcut ve potansiyel rekreasyon alanları için önemli bir kaynak durumundadır. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilen sonuçların alan kullanım politikaları ve ormanlık alanların planlanması ve yönetiminde Ülkemiz ve özellikle İstanbul için fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

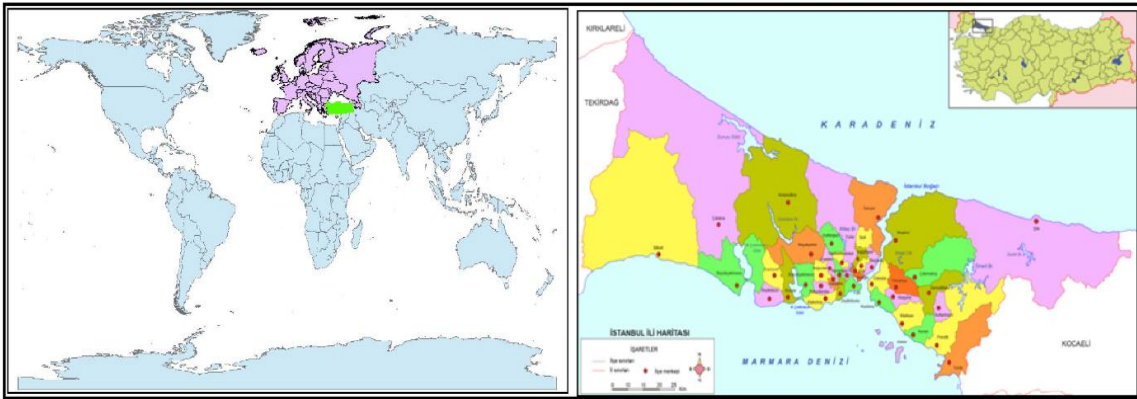
2.1. Çalışma alanı ve veriler

Çalışma alanını içinde bulduran İstanbul'un nüfusu 15.519.267, yüzölçümü 5.313 km² olup, kilometrekareye 2.921 insan düşmektedir (TÜİK, 2019). Bu bakımdan Türkiye'de nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu İstanbul, Türkiye'nin en kentleşmiş ilidir. İstanbul'da nüfus 1950'lerden itibaren kırsaldan göçle birlikte hızla artmaya başlamış, 1950'de 1.166.477 olan nüfus, 1980'de 4.471.890 (Kara vd., 2008), 2010 yılında 13.255.685 olmuş ve son 10 yılda 2.263.582 artışla 2019 yılında 15.519.267'ye ulaşmıştır (TÜİK, 2019). Böylece İstanbul'un nüfusu 1950-2019 yılları arasında 70 yıllık periyotta 13,3 kat artmıştır. İstanbul'un kuzeyi (Şile, Beykoz, Sarıyer ve Çatalca ilçelerinin kuzeyi) nüfusun ve yerleşim yoğunluğunun diğer kesimlere göre daha az olduğu bölgeler olup, genellikle ormanlarla kaplıdır. İstanbul'un kent içi ve çevresindekiler ile birlikte toplam

ormanlık alanı 258.767 hektardır ve yaklaşık %48'i ormandır (Köse, 2017).

Kara (2008)'e göre İstanbul'da 2470 tane açık rekreasyon alanı bulunmakta olup, bunların 855 (% 34.6) tanesi Asya yakasında (4.956.708 m²), geri kalan 1615 tane (% 65.4) açık rekreasyon alanı ise Avrupa yakasında (14.243.252 m²) yer almaktadır (Kara vd., 2008). Amerikan Standartları'na göre bir şehirde kişi başına 4 m² rekreasyon alanı düşmesi gerekmektedir (Indiana DNR, 2006). Bununla birlikte kişi başına düşen rekreasyon alanı miktarı Ottawa'da 33, Toronto'da 15,7, Hamburg'da ise 17,2 m²'dir. İstanbul'da il bazında kişi başına düşen açık rekreasyon alanı miktarı 1,53 m² olup, bu rakam Amerikan standartlarına göre düşüktür. Bakırköy (7.80 m²), Beykoz (4.65 m²), Eminönü (23.13 m²), Sarıyer (13.42 m²) ve Şişli (7.07 m²) ilçeleri bu standartlar açısından yeterli olup, İstanbul'un diğer 27 ilçesi standartların altında kalmaktadır (Kara vd., 2008).

Araştırma İstanbul'daki bütün ilçeleri kapsayacak şekilde kent halkının rekreasyonel faaliyetlerde bulunabileceği deniz kenarları, ağaçlık alanlar, göl ve akarsu kenarları, piknik alanları, parklar, tarihi alanlar, mesire alanları, kent koruları, statüsüz doğal ormanlar, tematik park ve bahçeler ve kent ormanları örnekleminde yürütülmüştür (Şekil 1). Belirlenen örneklem kapsamında kent halkının rekreasyon alan kullanımları ile ilgili faaliyetlerini ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla anket formları geliştirilmiş, kent halkıyla görüşme ve anket çalışması yapılmıştır. Anket formlarında ana hatlarıyla şu konulara yer verilmiştir: (1) Boş zamanları değerlendirme durumu, (2) hafta sonları dinlenmek amacıyla tercih edilen yerler ve rekreasyonel aktivitelere katılma durumu, (3) tercih edilen rekreasyon alanları, (4) rekreasyon alanlarına gitme, ulaşım ve buralarda geçirilen sürelerle ilgili tercihler, (5) yapılan etkinlikler ve (6) görülen en önemli problemler. Yapılan anket çalışması ve görüşmeler sonucu elde edilen veriler ile ilgili kurumlardan ve literatür taramasından sağlanan her türlü nitel ve nicel veriler araştırmada materyal olarak kullanılmıştır.

Şekil 1. Çalışma alanının konumu

2.2. Veri toplama yöntemi

Çalışmanın yürütülmüş olduğu İstanbul örnekleminde görüşülmesi gereken asgari kişi sayısı, sınırlı toplumlarda örnek büyüklüğüne ilişkin aşağıdaki formül yardımıyla (Orhunbilge, 2000; Daşdemir, 2016) hesaplanmıştır;

$$n = \frac{Nz^2 p x q}{NxD^2 + Z^2 p x q} \quad (1)$$

Burada; n: Örnek büyüklüğünü, Z: Güven katsayısını (%95'lik güven düzeyi için Z=1,96), N: Ana kütle büyüklüğünü (N=14.804.116), p: Ölçmek istenilen özelliğin ana kütlede bulunma olasılığını, q: Ölçülmek istenen

özelliğın ana kütlede bulunmama olasılığını ($p=0,5$; $q=0,5$ alınmıştır), D: Kabul edilen örnekleme hatasını göstermektedir (0,05 alınmıştır).

İstanbul nüfusu 2017 yılı için 14.804.116 (TÜİK, 2017) olarak alındığında formüle göre örneklem büyüklüğü;

$$n = \frac{14804116 \times 1,96^2 \times 0,5 \times 0,5}{14804116 \times 0,05^2 + 1,96^2 \times 0,5 \times 0,5} \Rightarrow n \cong 384$$

Bu verilere göre asgari görüşülmesi gereken kişi sayısı (n değeri) 384 olarak bulunmuştur. Bununla birlikte yapılan çalışmada 384 rakamı aşılarak 404 denekle görüşülmüştür. Anket çalışması Temmuz-2016 ile Mart-2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olup, görüşülecek/anket yapılacak kişiler tamamen rastgele örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir.

2.3. Verileri değerlendirme yöntemi

Deneklere uygulanan anketlerden elde edilen ve çoğunluğu nitel olan sorular/veriler, çalışmanın amacına hizmet edecek şekilde Tablo 1'deki gibi birer değişken olarak tanımlanmış ve sayısallaştırılmıştır. Deneklerin anket çalışmaları sırasında sorulara verdikleri cevaplar tercih edilme durumuna göre ele alınmış, değişken kabul edilmişse 1, kabul edilmemişse 0 olarak değerlendirilmiştir. Sadece "rekreasyonel aktivitelere katılma durumu" değişkeninde cevaplar "1= Evet, 2= Hayır" şeklinde değerlendirilmiş ve ölçekte bu şekilde alınmıştır. İstatistik analiz sonuçları ortalamalar üzerinden değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Araştırma değişkenlerinin tanımlanması

No	Adı	Açıklaması ve Sayısallaştırması	Ölçek
1	Çalışma saatleri dışında boş zamanları değerlendirme durumu	a) Müzik, dans ve özel yetenek etkinlikleri Sportif etkinlikler (tenis, basketbol, voleybol, futbol, binicilik, yüzme, masa tenisi, aerobik vb.) b) Doğa etkinlikleri (doğa yürüyüşleri, piknik, balık tutma, kampçılık vb.) c) Oyunlar (zekâ oyunları, satranç, bilardo, tavla, bowling, briç, paintball vb.) d) Kültürel ve sosyal etkinlikler (sinema, tiyatro, sergi ve fuarlar vb.) e) Diğer	0-1
2	Hafta sonları dinlenmek amacıyla tercih edilen yerler	a) Park alanları, b) Alışveriş merkezleri, c) Orman alanları, d) Piknik alanları, e) Tarihsel mekânlar, f) Diğer...	0-1
3	Rekreasyonel aktivitelere katılma durumu	1= Evet, 2= Hayır	1-2
4	Rekreasyonel aktivitelere katılmama sebebi	a) Uzaklık, b) Güvenlik, c) Ekonomik, d) Rekreasyon alanlarının yetersizliği, e) İş yoğunluğu, f) Yaş ve sağlık problemleri, g) Hoşlanmama, h) Diğer	0-1
5	Tercih edilen rekreasyon alanları	a) Ağaçlık alan, b) Piknik alanı, c) Kent koruları, d) Parklar, e) Kent ormanları, f) Deniz kenarı, g) Statüsüz doğal ormanlar, h) Tarihi alanlar, i) Tematik park ve bahçeler, j) Göl ve akarsu kenarı, k) Mesire alanı, l) Diğer	0-1
6	Rekreasyon alanlarına birlikte gidilen kişiler	a) Yalnız, b) Ailemle, c) Arkadaşlarımla, d) Diğer	0-1
7	Araç tercihi	a) Yaya, b) Özel araç, c) Ticari taksi, d) Toplu taşıma aracı, e) Motosiklet-bisiklet, f) Diğer	0-1
8	Rekreasyon alanlarına gitme sıklığı	a) Gitmiyorum, b) Her gün, c) Haftada bir, d) Ayda bir, e) Yılda birkaç defa, f) Çok ender, g) Diğer	0-1
9	Rekreasyon alanlarına gitmeyi tercih edilen mevsimler	a) İlkbahar, b) Yaz, c) Sonbahar, d) Kış, e) Her mevsim	0-1
10	Rekreasyon alanlarına gitmeyi tercih edilen günler	a) Hafta içi, b) Hafta sonu, c) Her gün, d) Değişken, e) Diğer	0-1
11	Rekreasyon alanlarına gitmeyi tercih edilen saatler	a) Sabah-öğle, b) Öğle arası, c) Öğleden sonra, d) Akşamüstü, e) Akşam	0-1
12	Rekreasyon alanlarında geçirilen süreler	a) 1 saatten az, b) 1-6 saat, c) 6-12 saat, d) 12 -24 saat, e) 1 günden fazla	0-1
13	Rekreasyon alanlarına ulaşım mesafeleri	a) 5 km' den az, b) 5-10 km, c) 10-25km, d) 25-50 km, e) 50 km' den çok	0-1
14	Rekreasyon alanlarında yapılan etkinlikler	a) Dinlenirim, b) Manzara seyredirim, c) Piknik yaparım, d) Spor yaparım, e) Yüzerim, f) Yürüyüş yaparım, g) Doğada inceleme yaparım, h) Çocuklarla oynarım, i) Fotoğraf çekerim, j) Bitki toplarım, k) Kamp yaparım, l) Balık tutarım, m) Diğer	0-1
15	Rekreasyon alanlarında görülen en önemli problemler	a) Kalabalık Olma, b) Trafik ve Park Yeri, c) Çöp Kutusu, d) Kirlilik, e) Güvenlik, f) Bakımsızlık, g) Rehber Eksikliği, h) Yüksek Ücret, i) WC, j) Mescit Eksikliği, k) Tenha Oluşu, l) Başboş Hayvanlar, m) Yeme-İçme Olanaklarının Kısıtlı Oluşu, n) Aileye Uygun Olmama, o) Su, p) Diğer	0-1

Elde edilen veriler betimsel istatistikler yardımıyla değerlendirilmiş ve sonuçlar Tablolarda halinde gösterilmiştir. Bunun yanında anket çalışması kapsamında belirlenen çeşitli sosyo-ekonomik değişken (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve aylık ortalama gelir) grupları arasında istatistik bakımından anlamlı ve önemli bir fark olup olmadığı Kruskal-Wallis (K-W) H Testi ile, farklı olan grubun/grupların tespiti Duncan Testi ile araştırılmıştır. Verileri değerlendirmede Excel-2013 ve SPSS (23.0 version) programları kullanılmıştır.

3. Bulgular

3.1. Deneklerin sosyo-ekonomik durumları

Çalışma kapsamında anket çalışması 404 denek üzerinde uygulanmış olup, bunların yaklaşık olarak %53'ü kadın %47'si erkeklerden oluşmaktadır. Deneklerin yaklaşık %33'ü 26-40 yaş arası, %28'i 19-25 yaş arası, % 28'i ise 41-60 yaş arası, %6'sı 18 yaşından küçük, % 5'i ise 61 yaşından büyük yaş grubu içinde yer almaktadır. Deneklerin %47'si evli, %53'ü bekar. Eğitim durumlarına bakıldığında; yaklaşık olarak % 40'ı üniversite, % 28'i lise, % 22'si

ilköğretim mezunu, % 10'u mastır/doktora mezunudur. Deneklerin yaklaşık olarak % 18'i öğrenci, % 17'si memur, % 13'ü serbest meslek, % 10'u ev hanımı, % 10'u işçi, % 8'i emekli, % 6'sı esnaf, % 5'i işsiz, % 12'si diğer meslek grubu içinde yer almaktadır. Aylık ortalama gelir durumu ile ilgili olarak deneklerin; yaklaşık olarak %23'ü 1.300 TL den az, %39'u 1.301-3.000 TL arası, %25'i 3.001-5.000 TL arası, %9'u 5.001-10.000 TL arası, %4'ü 10.001 TL den fazla, %10'u cevap vermeyen veya geliri bulunmayan grubu içinde yer almaktadır. Aylık ortalama gelir durumu ile ilgili rakamlar, anket çalışmaları Temmuz-2016 ile Mart-2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olduğundan, 2016 yılının ikinci yarısına aittir. Asgari ücret 2016 yılının ikinci yarısında 1.300TL'dir. İkamet ettikleri sürelerle bakıldığında; yaklaşık olarak %48'i 20 yıldan fazla, %16'sı 16-20 yıl arası, %13'ü 11-15 yıl arası, %11'i 0-5 yıl arası, %11'i 6-10 yıl arası İstanbul'da ikamet eden grup içinde yer aldıkları görülmektedir. İkamet edilen konut tipleri bakımından; deneklerin yaklaşık olarak %76'ı apartman dairesinde, %9'u müstakil bahçeli evde, %8'i toplu konut apartman dairesinde (site), %4'ü gecekonduda, %2'si site içerisinde villada, %1'i diğer konut tipi grubu içerisinde yaşamaktadırlar (Tablo 2).

Tablo 1. Denekleri sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımı

Deneklerin Özellikleri		Frekans (F)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)*	Deneklerin Özellikleri		Frekans (F)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)*	
Cinsiyet	Kadın	215	53,2	53,2	Aylık Ortalama Gelir	1300 TL'den az	85	21	23,4	
	Erkek	189	46,8	46,8		1301-3000 TL	141	34,9	38,8	
Geçersiz-Cevapsız				---		---	---	---	---	
Yaş	0-18	26	6,4	6,4		3001-5000 TL	89	22	24,5	
	19-25	112	27,7	27,7		5001-10.000 TL	33	8,2	9,1	
	26-40	134	33,2	33,2		10.001 TL den fazla	15	3,7	4,1	
	41-60	111	27,5	27,5		Geçersiz-Cevapsız	41	10,1	--	
	61 ve üstü	21	5,2	5,2		İstanbul'da İkamet Süresi	0-5 Yıl	46	11,4	11,4
	Geçersiz-Cevapsız						---	---	---	---
Medeni Durum	Evli	190	47	47			6-10 Yıl	44	10,9	10,9
	Bekar	214	53	53	11-15 Yıl		54	13,4	13,4	
	Geçersiz-Cevapsız				---		---	---	---	---
Eğitim Durumu	Okur yazar değil	1	0,2	0,2	16-20 Yıl		66	16,3	16,4	
	İlköğretim mezunu	87	21,5	21,5	20 yıl ve üstü	193	47,8	47,9		
	Lise mezunu	112	27,7	27,7	Geçersiz-Cevapsız	1	0,2	--		
	Üniversite mezunu	162	40,1	40,1	Konut Tipi	Apartman dairesi	305	75,5	75,5	
	Mastır/doktora	42	10,4	10,4		Müstakil bahçeli ev	36	8,9	8,9	
	Geçersiz-Cevapsız					---	---	---	---	---
Meslek	İşçi	40	9,9	9,9		Site içerisinde villa	9	2,2	2,2	
	Memur	69	17,1	17,1		Toplu konut apartman dairesi (Site)	34	8,4	8,4	
	Esnaf	26	6,4	6,4		Gecekonduda	15	3,7	3,7	
	Serbest meslek	54	13,4	13,4	Diğer	5	1,2	1,2		
	Ev hanımı	42	10,4	10,4	Geçersiz-Cevapsız	---	---	---		
	Öğrenci	73	18,1	18,1	Geçerli yüzde (%) değerleri "Geçersiz-Cevapsız" ifadelerine ait yüzde değerleri (%) her bir bölümde yer alan diğer yüzde değerlerin üzerine ağırlıkları oranında eklenerek bulunmuştur. Ancak söz konusu ifadeler, anket verileri sayısallaştırılırken ve analizler yapılırken "kayıp değer" olarak tanımlanmış ve değerlendirme dışı tutulmuştur.					
	Emekli	32	7,9	7,9						
	İşsiz	19	4,7	4,7						
	Diğer	49	12,1	12,1						
	Geçersiz-Cevapsız				---	---	---	---	---	

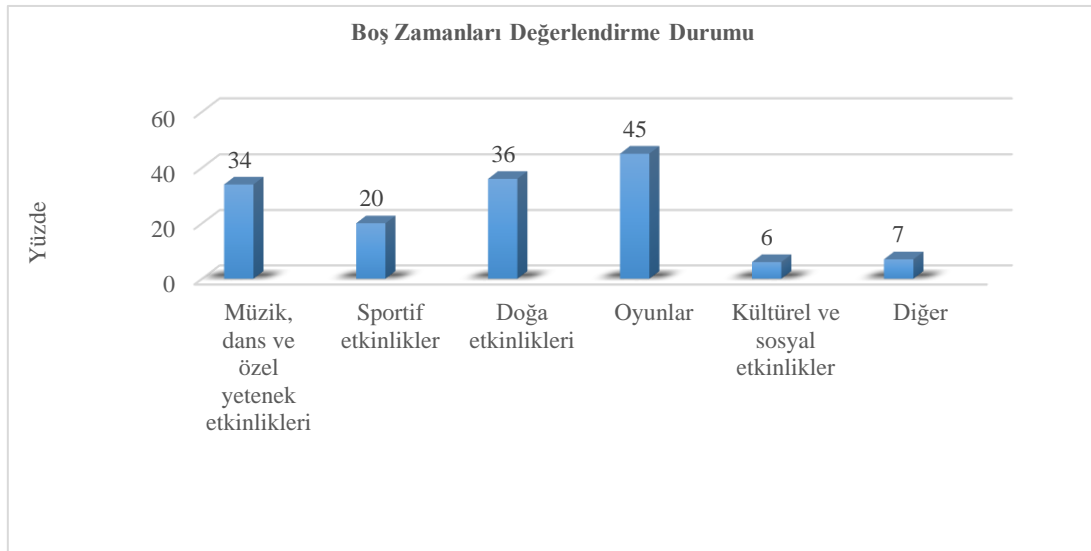
Deneklerin İstanbul'da ikamet ettikleri ilçelere göre dağılımları değerlendirildiğinde ise; %1'i Adalar, %1'i Arnavutköy, %1'i Ataşehir, %1,2'si Avcılar, %3,5'i Bağcılar, %10,9'u Bahçelievler, %2,2'si Başakşehir, %2'si Beşiktaş, %1,7'si Beykoz, %1,2'si Beyoğlu, %1,2'si Büyükçekmece, %1'i Çatalca, %1'i Çekmeköy, %2,7'si Esenler, %0,7 Esenyurt, %2'si Fatih, %1,5'i Gaziosmanpaşa, %2'si Kadıköy, %2'si Kartal, %8,4'ü Sarıyer, %1,2'si Silivri, %1,5'i Sultanbeyli, %2'si Sultangazi, %1'i Şile, %1,5'i Şişli, %1,7'si Tuzla, %1,5'i Ümraniye, %6,7'si Güngören, %6,4'ü Pendik, %1'i Sancaktepe, %3,7'si Eyüp, %3,7'si Bakırköy, %4'ü Bağcılar, %3,7'si Küçükçekmece, %3'ü Üsküdar, %1,5'i Zeytinburnu, %2,5'i Maltepe, %3,2'si Beylikdüzü, %2,5'i Kâğıthane, %2,5'i Bayrampaşa ve %1'i diğer ilçelerde ikamet eden gruplar içinde yer almaktadır.

Analizlerde kolaylık olması ve konunun daha anlaşılır olması bakımından; yaş grupları açısından 0-25 yaş arası (%34), 26-60 yaş arası (%61) ve 61 ve üzeri yaş (%5) olarak üç farklı yaş grubu oluşturulmuştur. Eğitim durumları bakımından ilköğretim ve lise mezunu (%50), üniversite, mastır ve doktora mezunu (%50) olarak iki farklı grup tespit edilmiştir. Meslek durumları ile ilgili olarak; çalışan (%69), emekli veya

işsiz (%13), öğrenci (%18) olmak üzere üç farklı grup belirlenmiştir. Aylık ortalama gelir açısından; 1300TL ve daha az (%24), 13001-5000TL arası (%63) ve 5001TL ve üzeri (%13) olarak üç farklı gelir grubu belirlenmiştir.

3.2. Çalışma saatleri dışında boş zamanları değerlendirme durumu

Birden fazla seçeneğin seçilebildiği "çalışma saatleri dışında boş zamanları değerlendirme" konusunda; deneklerin en yüksek oranla % 44,6'sının oyunlarla ilgili etkinliklere (zekâ oyunları, satranç, bilardo, tavla, bowling, briç, paintball vb.) katıldığı, daha sonra sırasıyla % 36,1'inin doğa etkinliklerine (doğa yürüyüşleri, piknik, balık tutma, kampçılık, doğayı koruma etkinliklerine vb.), % 34,4'ünün müzik, dans ve özel yetenek etkinliklerine (enstrüman, koro, solo folklor, dans, resim, heykel v.b), % 20,0'sinin sportif etkinliklere (tenis, basketbol, voleybol, futbol, binicilik, yüzme, masa tenisi, aerobik vb.), % 5,9'unun kültürel ve sosyal etkinliklere (sinema, tiyatro, sergi ve fuarlar, festival, konferans, toplantılar vb.) ve % 6,7'sinin ise diğer etkinliklere katıldığı belirlenmiştir (Şekil 2).

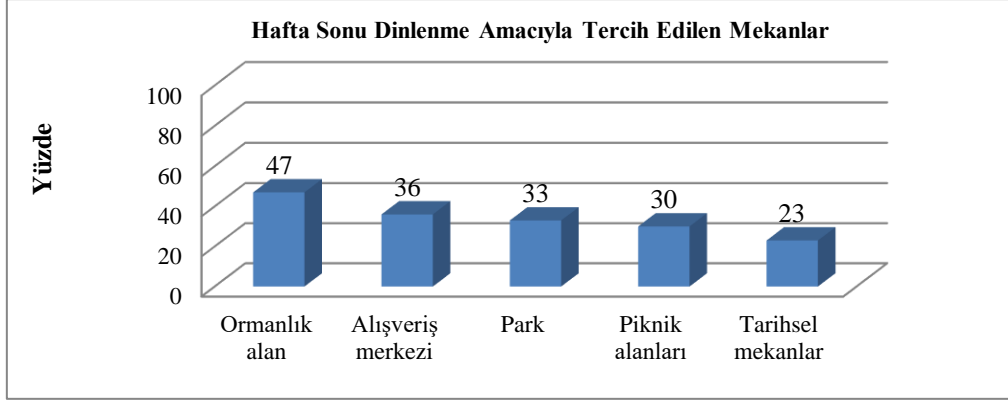

Şekil 2. Çalışma saatleri dışında boş zamanları değerlendirme durumu

Boş zamanlarda yapılan etkinliklerden, en yüksek oranla (% 44,6) tercih edilen oyunlar (zekâ oyunları, satranç, bilardo, tavla, bowling, briç, paintball vb.) seçeneği konusunda yapılan Kruskal-Wallis H-Testi sonuçlarına göre, deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, eğitim ve ortalama gelir grupları açısından %95 güven düzeyinde anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Ancak yaş ve meslek grupları açısından anlamlı ve önemli farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır ($p < 0,05$). Farklı grupları bulmak amacıyla yapılan Duncan Testi sonuçlarına göre, oyunlarla ilgili etkinliklere duyulan ilginin yaş arttıkça azaldığı ($\bar{X}_{61 \text{ ve üzeri yaşlı}} = 0,19$; $\bar{X}_{0-25 \text{ yaş ve } 26-60 \text{ yaş}} = 0,48$), aynı zamanda çalışan, emekli veya işsiz tarafından da fazla tercih edilmediği ($\bar{X}_{\text{çalışan, emekli veya işsiz}} = 0,44$; $\bar{X}_{\text{öğrenci}} = 0,48$), buna karşın öğrenciler ve gençler tarafından daha fazla tercih edildiği anlaşılmaktadır.

3.3. Hafta sonları dinlenmek amacıyla tercih edilen yerler ve rekreasyonel aktivitelere katılma durumu

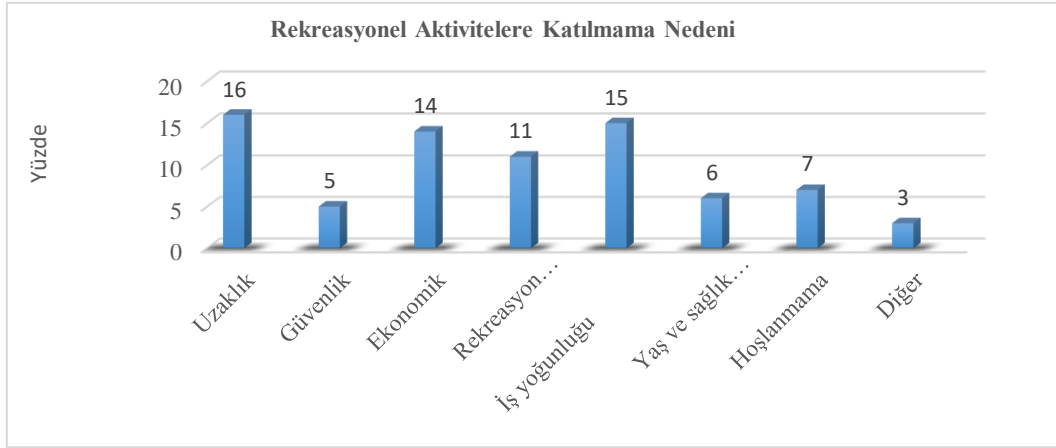
"Hafta sonları dinlenmek amacıyla tercih edilen yerler" konusunda deneklerin % 46,8'inin ormanlık alanları, % 36,1'inin alışveriş merkezlerini, % 33,4'ünün park alanlarını, % 29,7'sinin piknik alanlarını, % 22,8'inin tarihsel mekânları tercih ettiği görülmüştür (Şekil 3). Hafta sonları dinlenmek amacıyla kent halkı tarafından en fazla tercih edilen ormanlık alanlar konusunda yapılan Kruskal-Wallis H-Testi sonuçlarına göre, deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve ortalama aylık gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir farklılığın olmadığı ($p > 0,05$) belirlenmiştir.

Şekil 3. Hafta sonu dinlenme amacıyla tercih edilen mekânlar

Rekreasyonel aktivitelere deneklerin %63,4'ü katıldığını, %35,6'sı katılmadığını beyan etmiştir. Katılmama sebepleri olarak deneklerin %16,3'ü uzaklık, %15,1'i iş yoğunluğu, %13,6'sı ekonomik, %10,6'sı rekreasyon alanlarının yetersizliği, %7,0'si hoşlanmama, %6,4'ü yaş ve sağlık sorunları, %5'i güvenlik ve %2,5'i diğer şeklinde gerekçe

göstermişlerdir (Şekil 4). Rekreasyonel aktivitelere katılma durumu ile ilgili olarak yapılan Kruskal-Wallis H-Testi sonuçlarına göre, deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$).

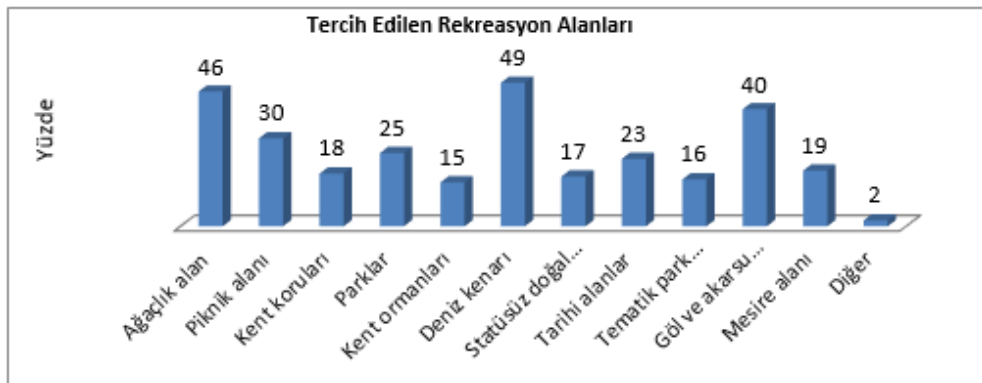

Şekil 4. Rekreasyonel aktivitelere katılmama nedeni

3.4. Tercih edilen rekreasyon alanları

Yapılan anket çalışmasında rekreasyonel aktivitelere katılmayı tercih eden deneklere daha çok hangi tür alanları tercih ettikleri sorulmuştur. Tercih sırasına göre %49,3'ünün deniz kenarlarını, %45,5'inin ağaçlık alanları, %39,9'unun

göl ve akarsu kenarlarını, %30,4'ünün piknik alanlarını, %24,5'inin parkları, %23,3'ünün tarihi alanları, %19,1'inin mesire alanlarını, %17,8'inin kent korularını, %17,3'ünün statüsüz doğal ormanları, %16,1'inin tematik park ve bahçeleri, %14,9'unun kent ormanlarını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir (Şekil 5).

Şekil 5. Tercih edilen rekreasyon alanları

Rekreasyon alanlarından en fazla deniz kenarlarının ve ağaçlık alanların tercih edildiği tespit edilmiştir. Yapılan Kruskal-Wallis H-Testi ve Duncan Testi sonuçlarına göre, deniz kenarlarının tercih edilme durumu ile ilgili olarak deneklerin düşüncelerinde yaş, eğitim, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ancak kadınların deniz kenarlarını erkeklerden daha fazla tercih ettikleri ($\bar{X}_{kadın} = 0,55$; $\bar{X}_{erkek} = 0,42$) anlaşılmaktadır. Diğer taraftan ağaçlık alanların tercih edilmesi konusunda meslek ve ortalama gelir grupları açısından deneklerin düşüncelerinde anlamlı ve önemli bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Bununla birlikte eğitim durumu bakımından üniversite, mastır ve doktora mezunları ($\bar{X}_{üniversite, mastır ve doktora} = 0,50$; $\bar{X}_{ilköğretim ve lise} = 0,41$) ile yaş grubu bakımından 26-60 yaş grubundakiler ($\bar{X}_{26-60 yaş} = 0,51$; $\bar{X}_{0-25 ve 61 ve üzeri yaş} = 0,38$) daha fazla ağaçlık alanları tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

3.5. Rekreasyon alanlarına gitme, ulaşım ve bu alanlarda geçirilen sürelerle ilgili tercihler

Rekreasyon alanlarına birlikte gidilen kişilerle ilgili olarak; birden fazla tercihte bulunma hakkı olan deneklerin sırasıyla % 69,3'ü ailesiyle, %61,3'ü arkadaşlarıyla, % 13,6'sı yalnız, % 2,0'si diğer kişilerle gittiklerini söylemişlerdir. Bu alanlara deneklerin genellikle daha fazla aileleriyle birlikte gitmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Yapılan Kruskal-Wallis H-Testi ve Duncan Testi sonuçlarına göre, rekreasyon alanlarına ailesiyle birlikte giden deneklerin düşüncelerinde eğitim, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Ancak kadınların erkeklerle göre daha fazla ($\bar{X}_{kadın} = 0,74$; $\bar{X}_{erkek} = 0,63$) ve 26-60 ile ve 61 ve üzeri yaş grubunda olanların 0-25 yaş grubunda ($\bar{X}_{26-60 yaş ve 61 ve üzeri yaşlı} = 0,75$; $\bar{X}_{0-25 yaş} = 0,60$) olanlara göre daha fazla bu alanlara aileleriyle birlikte gitmeyi tercih etmektedirler.

Araç tercihi konusunda deneklerin tercih sırasına göre % 67,8'inin özel araçlarıyla, % 44,3'ünün toplu taşıma araçlarıyla, % 17,3'ünün yaya, % 4,7'sinin ticari taksileyle, % 4,0'ünün motosiklet-bisiklet ile, %1,5'inin diğer araçlarla gittikleri anlaşılmaktadır. En fazla tercih edilen özel araçla gitme konusunda; deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Ancak üniversite, mastır ve doktora mezunlarının ($\bar{X}_{üniversite, mastır ve doktora} = 0,73$; $\bar{X}_{ilköğretim ve lise} = 0,63$) daha fazla bu alanlara özel araçlarıyla gitmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Rekreasyon alanlarına gitme sıklığına bakıldığında; deneklerin tercih sırasına göre % 32,9'u ayda bir, % 28,2'si yılda birkaç defa, % 24,1'i haftada bir gün, %9,9'u çok ender, % 2,5'i gitmiyorum, % 1,0'i her gün, % 3,7'si diğer şekilde bildirimde bulunmuşlardır. Bu alanlara gitme sıklığı anlamında en fazla tercih edilen ayda bir gidenlerle ilgili olarak deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Bununla birlikte üniversite, mastır ve doktora mezunlarının ($\bar{X}_{üniversite, mastır ve doktora} = 0,40$; $\bar{X}_{ilköğretim ve lise} = 0,26$) rekreasyon alanlarına ayda bir gitmeyi daha fazla tercih ettikleri belirlenmiştir.

Deneklerin rekreasyon alanlarına gitmeyi tercih ettikleri mevsimler konusunda; % 53,5'inin yaz, % 41,8'inin ilkbaharda, % 29,2'sinin sonbahar, % 28'inin her mevsim, % 6,2'sinin kış mevsiminde gitmeyi daha fazla tercih ettikleri anlaşılmaktadır. En fazla tercihte bulunulan yaz mevsiminde gitmeyi tercih edenlerle ilgili olarak deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Ancak eğitim durumu grupları bakımından, ilköğretim ve lise mezunlarının ($\bar{X}_{üniversite, mastır ve doktora} = 0,59$; $\bar{X}_{ilköğretim ve lise} = 0,48$) yaz mevsiminde bu alanlara gitmeyi daha fazla tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Rekreasyon alanlarına haftanın hangi günlerinde gidildiği konusunda; deneklerin % 56,9'unun hafta sonu, % 35,9'unun değişken günlerde, %11,6'sının hafta içi, % 1,5'inin her gün ve %1,2'sinin diğer şekilde tercihte buldukları tespit edilmişti. En çok tercih edilen hafta sonu gitme konusunda, deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, eğitim, ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ancak meslek grubu anlamında çalışan denekler ($\bar{X}_{çalışan} = 0,62$; $\bar{X}_{öğrenci, emekli veya işsiz} = 0,45$) diğerlerine göre genellikle daha fazla hafta sonu bu alanlara gitmeyi tercih etmektedirler.

Rekreasyon alanlarına daha çok günün hangi saatlerinde gidildiği konusunda; deneklerin %54,1'i öğleden sonra, %36,1'i sabah-öğlen arası, %21'i akşamüstü, %19,8'i öğlen arası ve %6,9'u akşam gittiklerini belirtmişlerdir. Rekreasyon alanlarına öğleden sonra gitmeyi tercih edenlerle ilgili olarak deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, eğitim, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$).

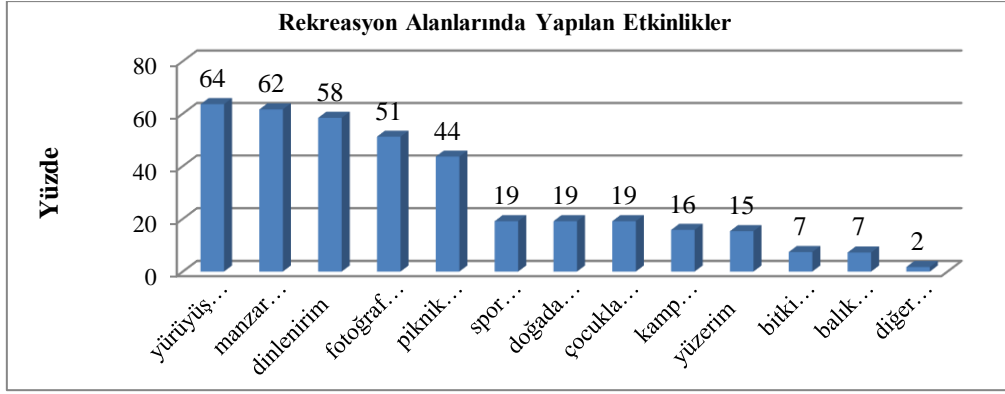
Rekreasyon alanlarında geçirilen sürelerle bakıldığında; deneklerin %75,2'sinin 1-6 saat arası, %15,8'inin 6-12 saat arası, %5'inin 1 saatten az, %3,7'sinin 1 günden fazla, %2,7'sinin 12-24 saat arası rekreasyon alanlarında kaldıkları görülmüştür. Rekreasyon alanlarında geçirilen süreler bakımından en çok tercih edilen 1-6 saat zaman geçirenlerle ilgili olarak, deneklerin düşüncelerinde yaş, meslek, eğitim ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Ancak bu alanlarda 1-6 saat zaman geçirmeyi kadınların erkeklerden daha fazla ($\bar{X}_{kadın} = 0,83$; $\bar{X}_{erkek} = 0,67$) tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Rekreasyon alanlarına ulaşım mesafeleri bakımından; deneklerin %30,9'unun 10-25 km arası, %30,0'unun 5-10 km arası, %26,7'sinin 25-50 km arası, %22,3'ünün 50 km den fazla, %16,8'inin 5 km den az mesafe gittikleri saptanmıştır.

3.6. Rekreasyon alanlarında yapılan etkinlikler

Rekreasyon alanlarında yapılan etkinlikler ile ilgili olarak deneklerin %63,6'sının yürüyüş yaparım, % 61,6'sının manzara seyredirim, %58,4'ünün dinlenirim, % 51,2'sinin fotoğraf çekerim, % 43,6'sının piknik yaparım, % 19,1'inin spor yaparım, % 19,1'inin doğada inceleme yaparım, % 19,1'inin çocuklarla oynarım, % 15,8'inin kamp yaparım, % 15,3'ünün yüzerim, % 7,4'ünün bitki toplarım, % 7,2'sinin balık tutarım, % 1,7'sinin diğer aktiviteler şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir (Şekil 6).

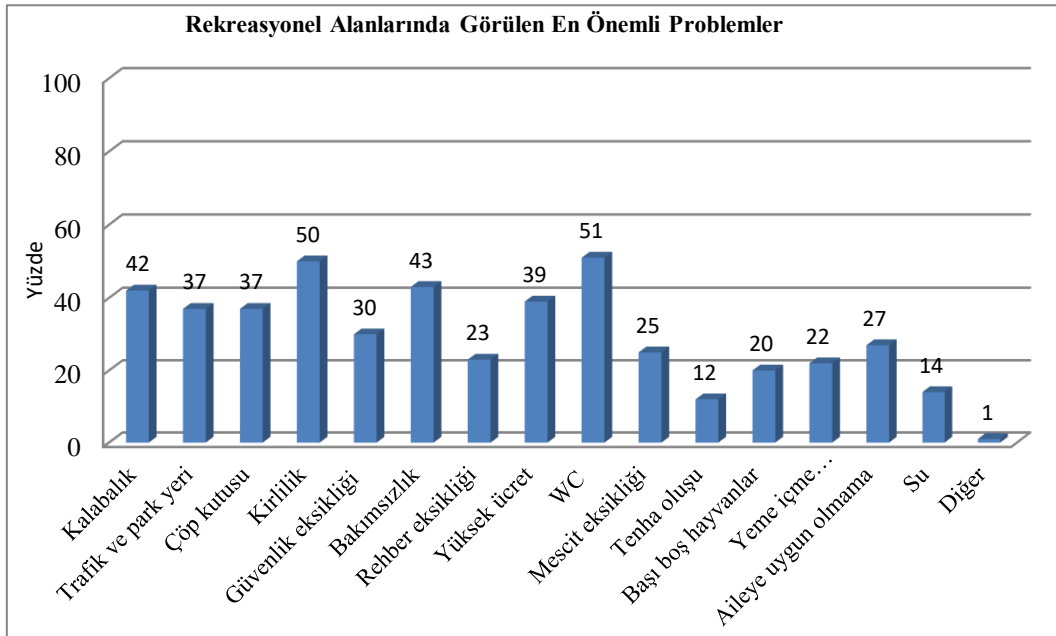
Şekil 6. Rekreasyon alanlarında yapılan etkinlikler

Rekreasyon alanlarında yapılan etkinlikler konusunda en çok tercih edilen yürüyüş yapma seçeneği ile ilgili olarak deneklerin düşüncelerinde yaş, meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Ancak eğitim durumu grupları açısından üniversite, mastır ve doktora mezunu olanların ($\bar{X}_{\text{üniversite, mastır ve doktora}} = 0,73$; $\bar{X}_{\text{ilköğretim ve lise}} = 0,54$), cinsiyet grupları ($\bar{X}_{\text{kadın}} = 0,71$; $\bar{X}_{\text{erkek}} = 0,56$) bakımından ise kadın deneklerin bu alanlarda yürüyüş yapmayı genellikle daha çok tercih ettikleri anlaşılmaktadır. İkinci en çok tercih konusu olan rekreasyon alanlarında manzara seyretme ile ilgili olarak deneklerin düşüncelerinde meslek ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Diğer taraftan eğitim durumu grupları bakımından üniversite, mastır ve doktora mezunu ($\bar{X}_{\text{üniversite, mastır ve doktora}} = 0,67$; $\bar{X}_{\text{ilköğretim ve lise}} = 0,56$) olanların, yaş grupları bakımından 0-25 yaş ve 26-60 yaş grubunda ($\bar{X}_{0-25 \text{ yaş ve } 26-60 \text{ yaş}} = 0,64$; $\bar{X}_{61 \text{ ve üzeri yaşlı}} = 0,24$) olanların ve cinsiyet grupları bakımından ise

kadınların ($\bar{X}_{\text{kadın}} = 0,70$; $\bar{X}_{\text{erkek}} = 0,52$) bu alanlarda manzara seyretmeyi genellikle daha fazla tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

3.7. Rekreasyon alanlarında görülen en önemli problemler

Rekreasyon alanlarında görülen en önemli problemler olarak birden fazla tercihte bulunabilen deneklerin %51,2'si WC yetersizliğini, %49,8'i kirliliği, %42,8'i bakımsızlık durumlarını, %42,1'i kalabalık olmasını, %38,6'sı ücretlerin yüksekliğini, %37,1'i çöp kutusu eksikliğini, %36,9'u trafik ve park yerini, %30,4'ü güvenlik eksikliğini, %27,2'si aileye uygun olmamasını, %25,2'si mescit eksikliğini, %22,5'i rehber eksikliğini, %22,3'ü yeme içme olanaklarının kısıtlı olmasını, %20,3'ü başı boş hayvanları, %13,9'u su yetersizliğini ve %11,6'sı تنها oluşunu görmekteyler (Şekil 7).

Şekil 7. Rekreasyonel alanlarında görülen en önemli problemler.

Rekreasyon alanlarında birinci derecede önemli problem olarak görülen WC eksikliği bakımından deneklerin düşüncelerinde cinsiyet, yaş, meslek, eğitim ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark

bulunmamaktadır ($p > 0,05$). İkinci en önemli problem olarak görülen kirlilik problemi konusunda da deneklerin düşüncelerinde yaş ve ortalama gelir grupları açısından anlamlı ve önemli bir fark yoktur ($p > 0,05$). Bununla birlikte

meslek grupları anlamında çalışan ve öğrenci ($\bar{X}_{\text{çalışan ve öğrenci}} = 0,55$; $\bar{X}_{\text{emekli veya işsiz}} = 0,31$) olanların, eğitim durumu grupları anlamında üniversite, mastır ve doktora mezunlarının ($\bar{X}_{\text{üniversite, mastır ve doktora}} = 0,56$; $\bar{X}_{\text{ilköğretim ve lise}} = 0,44$) ve cinsiyet grupları bakımından ise, kadın deneklerin ($\bar{X}_{\text{kadın}} = 0,57$; $\bar{X}_{\text{erkek}} = 0,41$) bu alanlarda kirlilik problemini daha fazla önemsedikleri anlaşılmaktadır.

4. Tartışma ve Sonuç

Deniz kenarlarının, ağaçlık, ormanlık ve yeşil alanların insanları ruhen ve zihnen dinlendirdiği bilinen bir gerçektir. Bunun yanında özellikle ağaçlık, ormanlık ve yeşil alanlar çeşitli rekreasyonel aktiviteler için de uygun alanlar olup, toplumun farklı kesimlerinden gelen ve farklı rekreasyon anlayışlarına sahip kişilerin beklentilerini büyük ölçüde karşılayabilecek özelliklere sahiptir. Dolayısıyla İstanbul kent halkı rekreasyonel aktiviteler için çoğunlukla bu tip alanları tercih etmektedirler.

Rekreasyonel aktivitelere katılımda sosyo-ekonomik düzeyin etkili bir faktör olduğunu açıklayan bir çok araştırma (Frisby ve Fenton, 1998; Johnson, Bowker ve Cordell, 2001; Mowen, Payne ve Scott, 2005; Shores, Scott ve Floyd, 2007) bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada sosyo-ekonomik değişkenlerin (cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumu, ortalama gelir) bu konuda anlamlı ve önemli bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında, İstanbul'da toplumun farklı kesimlerinden gelen ve farklı sosyo-ekonomik özelliklere sahip insanların, özellikle ekonomik olarak kendilerini zorlamayacak olan rekreasyon alanlarını kullanmayı tercih etmesinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Nitekim Gümüş (2016) tarafından Ankara'da yapılan benzer bir çalışmada da bu konuda benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Rekreasyon alanlarının planlanması aşamasında, kent halkının boş zamanlarında rekreasyon alanlarında ne yapmayı amaçladıklarının bilinmesi, rekreasyon alanlarından beklenen hizmet kalitesinin sağlanması ve bu alanlardan beklentilerin karşılanması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada İstanbul kent halkının çalışma saatleri dışında boş zamanlarında çoğunlukla oyunlarla ilgili etkinliklere (zekâ oyunları, satranç, bilardo, tavla, bowling, briç, paintball vb.) ve doğa etkinliklerine (doğa yürüyüşleri, piknik, balık tutma, kampçılık, doğayı koruma etkinliklerine vb.) katıldıkları belirlenmiştir. Rekreasyon alanlarında çoğunlukla yürüyüş yapma (%64) manzara seyretme, dinlenme, fotoğraf çekme, piknik yapma faaliyetlerinde buldukları anlaşılmaktadır. Doğa temelli ve açık alan rekreasyon faaliyetlerine olan taleplerdeki artışın nedeni, insanların bu alanlara ücretsiz erişimleri, bu alanların farklı rekreasyonel beklentilere sahip insanların taleplerine cevap veriyor olması ve kent halkının dinlenme fırsatları bulmasından kaynaklanmaktadır.

Gold (1980) ve Simonds (1983)'e göre, kültürel mekan, açık alan ve yeşil alanları da kapsayan kentsel rekreasyon alanlarının kaynak değerleri iki temel ölçütte ortaya konulabilir. Bunlar kişi başına düşen alan büyüklüğü ve ulaşılabilirliktir (kullanıcıya olan uzaklık). Bu anlamda Amerikan standartlarına (1 kişi için 4 m²) göre, İstanbul'da il bazında kişi başına düşen rekreasyon alan miktarı yeterli

değildir. İstanbul'da 2470 adet açık rekreasyon alanı olup, kişi başına 1,53 m² rekreasyon alanı düşmektedir. Kişi başına açık rekreasyon alanı miktarı Sarıyer, Şişli, Eminönü, Bakırköy ve Beykoz'da Amerikan standartlarının üzerinde olup, diğer 27 ilçede standartların altındadır (Kara vd., 2008). Dolayısıyla İstanbul'un potansiyel rekreasyon alanları bakımından zengin olduğu bilinmekle beraber, bu alanların tespitinin yapılması ve rekreasyon alanlarının kullanım amaçlarının da doğru ve net bir şekilde ortaya konulması, bu doğrultuda bu alanların planlanması ve yönetimine kent halkının katılımının sağlanması önem taşımaktadır.

Bu çalışmada denekler nispeten yakın olan (5-10 km veya 10-25 km) rekreasyon alanlarına gittikleri, bu alanlarda 1-6 saat zaman geçirdikleri saptanmıştır. Rekreasyon alanlarında görülen WC yetersizliği, kirlilik, bakımsızlık ve ziyaretçi sayısının fazlalığı en önemli problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kervankıran ve Eryılmaz (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, rekreasyon alanındaki düzenlemelerin, temizliğin, bakımın ve ekosistemin bu alanlara gelen ziyaretçi sayısını etkilediği belirtilmektedir. Yine Sabbağ ve Aksoy (2011)'in yaptıkları çalışma fiziki imkânların yetersizliğinin öğrencilerin rekreasyonel etkinliklere katılmamasına neden olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla rekreasyon alanlarının düzeni, temizliği, alt yapı ve üst yapı tesislerinin yeterliliği vb. fiziki imkânları rekreasyon alanlarına olan talebi doğrudan etkilemektedir. Bu durumun doğrudan yönetim ve organizasyon yapısı ile ilişkili olduğu açıktır.

Yapılan arattırmalar yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, meslek, sağlık durumu gibi demografik bilgilerin yanında yaşanan toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumu, yaşanan yerin fiziksel niteliği ve zevk-moda gibi faktörlerin rekreasyon alanları kullanımında rekreasyonel etkinlik tercihini etkilediğini ortaya koymaktadır (Gümüş, 2016). Diğer taraftan rekreasyon alanı tercihi ve rekreasyonel davranış biçimleri insan yaşamının farklı dönemlerinde kişisel bilgi, deneyim, yaş, gelir durumu, toplum içindeki konum vb.'nin de değişmesiyle değişebilmektedir.

Kadınların gidecekleri rekreasyon alanlarını seçerken, erkeklere oranla daha kısıtlı fırsatlara sahip olmaları nedeniyle; alanın kolay ulaşılabilir olması, ailesiyle birlikte rahat vakit geçirebileceği bir yer olması, alanın çocukların ve diğer aile üyelerinin eğlenebilmeleri için farklı rekreasyonel etkinlikleri ihtiva etmesi gibi faktörleri zorunluluk gereği göz önünde bulundukları düşünülmektedir. Bu çalışmada kadınların rekreasyon alanı tercihi bakımından deniz kenarlarını, rekreasyon alanlarında yapılan etkinlikler ile ilgili olarak yürüyüş ve manzara seyretme etkinliklerini, birlikte gidilen kişiler anlamında ailesiyle birlikte gitmeyi erkeklere göre daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir. Rekreasyon alanlarında görülen kirlilik problemini kadınların daha fazla önemsedikleri anlaşılmaktadır. Bunun da kadınların erkeklere göre daha hassas yapılarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Yaş grupları açısından olaya bakıldığında; rekreasyon alanı tercihi, bu alanlarda yapılan etkinlikler ve bu alanlara birlikte gidilen kişiler anlamında farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Boş zamanlarda yapılan etkinlikler

konusunda oyunlarla ilgili etkinliklere (zekâ oyunları, satranç, bilardo, tavla, bowling, briç, paintball vb.) duyulan ilginin yaş artıkça azaldığı tespit edilmiştir. Tercih edilen rekreasyon alanları bakımından ağaçlık alanlar, rekreasyon alanlarında yapılan etkinlikler konusunda ise manzara seyretme etkinliğini genç ve orta yaşlı deneklerin yaşlı deneklere göre daha fazla tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte gençlerin rekreasyon alanlarına çoğunlukla aileleriyle birlikte gitmedikleri belirlenmiştir. Bu durum İstanbul'daki gençliğin önemli bir kısmının üniversite öğrencisi olması ve bunların bir bölümünün ailelerinden uzakta yaşıyor olması, ayrıca gençlerin genellikle arkadaşlarıyla birlikte rekreasyon alanlarına gitmeyi tercih etmesinden kaynaklanmaktadır.

Meslek grupları bakımından çalışan denekler diğerlerine göre genellikle daha fazla hafta sonları rekreasyon alanlarına gittiklerini belirtmişlerdir. Çalışan bireyler hafta sonları daha rahat boş zaman bulabildikleri için, bu sonucun çıkması doğal görülmektedir. Boş zamanlarda yapılan etkinlikler konusunda oyunlarla ilgili etkinliklerin öğrenciler tarafından nispeten daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir. Bu da öğrencilerin ve gençlerin zekâ oyunları, satranç, bilardo, tavla, bowling, briç, paintball vb. etkinliklere daha fazla ilgi duyduklarını göstermektedir.

Rekreasyonel etkinliklerde bulunmak amacıyla ormanlık alanlara ilgi son yıllarda artarak önem kazanmıştır (Mann, Pouta, Gentin, Jensen, 2010). İstanbul kent halkının da hafta sonları dinlenmek amacıyla çoğunlukla ormanlık alanları (%47) tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun kent alanlarında veya yakın çevresindeki ormanların insanlar için önemli bir rekreasyon kaynağı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Aynı şekilde Kaçar ve Göker (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, ormanlar gibi doğal ortamlarda vakit geçirmenin insanların fiziksel ve ruhsal sağlığına olumlu etkisi olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte boş zamanlarında eğlenmek ve dinlenmek amacıyla orman içi rekreasyon alanları yoğun ziyaretçi baskısına maruz kalmaktadır. Plansız ve programsız yapılan rekreasyonel faaliyetler bu alanlardaki floranın ve faunanın dengesinin bozulmasına, toprağın zarar görmesine ve kirlenmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla koruma ve kullanma dengesi göz önünde bulundurularak, sürdürülebilir orman yönetimi dahilinde bu alanlara yönelik birtakım kriter ve kuralların geliştirilmesi gerekir. Bu kriter ve kurallara göre de bu alanların planlanması ve yönetilmesi önem taşımaktadır.

Açıklama

Bu çalışma Orman Genel Müdürlüğüne desteklenen ve Marmara Ormanlık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından yürütülen "Terk Edilmiş Maden Sahalarında Oluşan Sulak Alanlar ve Yakın Çevrelerinden Yararlanma İmkânlarının Araştırılması (Çiftalan-Kısırkaya Örneği)" adlı ve 10.8301/2013-2015-2017 numaralı araştırma projesi kapsamında üretilmiştir.

Kaynaklar

- Abbasi, A., Alalouch, C., Bramley, G. (2016). Open Space Quality in Deprived Urban Areas: User Perspective and Use Pattern. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 216, 194-205.
- Addington, J. E., 1993. %100 düşünce gücü (çev. B. Çetinkaya). İstanbul: Akaşa Yayınları.
- Cincotta, R and Gorenflo, L. J., 2011. Human Population: Its Influences on Biological Diversity, *Ecological Studies*, Vol. 214, pp. ISBN 978-3-642-16706-5.
- Daşdemir, İ., 2016. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nobel Akademik Yayıncılık ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Yayın No: 1536, ISBN 978-605-320-442-8, 210 s., Ankara.
- Emir, E., 2012. Rekreatif etkinliklere katılımın önündeki engellerin belirlenmesi: Üniversite öğrencileri örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Frisby, W., Fenton, J., 1998. Leisure Access: Enhancing Recreation Opportunities for Those Living in Poverty. Vancouver, BC: British Columbia Health Research Foundation, Vancouver, BC.
- Gezer, A., Gül, A., 2009. Kent Ormanlığı-Kavramsal-Teknik ve Kültürel Boyutu. SDU Orman Fakültesi, 86, 244s. Isparta.
- Gold, S. M., 1980. Recreation Planning and Design. McGraw-Hill, New York, 322 p.
- Gül, A., Gezer, A., 2004. Kentsel Ölçekte Kent Ormanı Yer Seçimi Model Önerisi ve Isparta Örneğinde İrdelenmesi. I. Ulusal Kent Ormanlığı Kongresi, 9-11 Nisan, Ankara, 365-382.
- Gümüş, H., 2012. Fiziksel aktivite için park ve rekreasyon alanlarına gelen kullanıcıların mekân seçimini ve aktiviteye katılımını etkileyen faktörler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Gümüş, H., 2016. Rekreasyonel Alanların Kullanım Etkinliklerinin İncelenmesi, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Şubat 2016.
- Güvenen, O., 1992. Türkiye Nüfus Yapısı ve Nüfus Çevre Etkileşimi. Dünya Nüfus Günü Toplantısı Sonuç Kitapçığı. Türkiye Çevre Vakfı Yayını. s.93-133. Ankara.
- Indiana Department of Natural Resources, 2006. 2006-2010 Statewide Comprehensive Outdoor Recreation Plan, Chapter 3: outdoor recreation supply. Web site at. <http://www.in.gov/dnr/files/chap3.pdf>. (Erişim: 25.05.2020).
- Johnson, C. Y., Bowker, J. M., Cordell, H. K., 2001. Outdoor recreation constraints: An examination of race, gender and rural dwelling. *Southern Rural Sociology*, 17, 111-133.
- Kaçar, E., Göker, G., 2017. Orman İçi Rekreasyon Alanlarının Ekolojik Açıdan İncelenmesi, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 4 (4), 35-42, www.jrtr.org Journal home page: ISSN:2148-5321.
- Kara, F., Demirci, A., Kocaman, S., 2008. Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: İstanbul'un Açık Rekreasyon

Alanlarının Değerlendirilmesi, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 18, Temmuz - 2008, S:76 -95, İstanbul – ISSN:1303-2429 Copyright ©2008, <http://www.marmaracografya.com>, (Erişim: 20.05.2020).

Karaküçük, S., 2008. Rekreasyon boş zamanları değerlendirme (6.Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Knapp, S., 2010. Plant Biodiversity in Urbanized Areas, 1st Edition, ISBN 978-3-8348-0923-0.

Keleş, R., 1990. Kentleşme politikası, İmge Yayınevi, 509s, Ankara.

Keleş, R., 1998. Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Yayınevi, s.224, Ankara.

Kervankıran, G., Eryılmaz, A. G. 2014. Isparta ili milli parklarının rekreasyonel faaliyetlerde kullanımı, Marmara Coğrafya Dergisi. 29, 81-110.

Köse, M., 2017. Examination of The Implementations of Taking Out of Forest Boundaries in Istanbul in Terms of Forestry Policy, Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 2017, 67(2): 157-184, ISSN: 0535-8418, e-ISSN: 1309-6257.

Kuş Şahin, C., Güneş, P., 2019. Diyarbakır Halkının Rekreasyonel Eğilim ve Taleplerinin Değerlendirilmesi: Kent Meydanı Parkı Örneği, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi (European Journal of Science and Technology), Sayı 17, S. 323-337, Aralık 2019.

Mann, C., Pouta, E., Gentin, S., Jensen, F., 2010. Outdoor Recreation in Forest Policy and Legislation: A European Comparison, Urban Forestry & Urban Greening, (9) 303–312.

Mowen, A. J., Payne, L. L., Scott, D., 2005. Change and stability in park visitation constraints revisited. Leisure Sciences, 27, 191-204.

Nalbantoğlu, O., 1997. Rekreasyon ekonomisi bağlamında kentsel rekreasyon alanlarının taşınmaz değerlerine olan etkilerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, 149s., Ankara.

Orhunbilge, A.N., 2000. Örnekleme Yöntemleri ve Hipotez Testleri (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş İkinci Baskı). Avcıol Basım ve Yayın, 420 s., İstanbul.

Sabbağ, Ç., Aksoy, E. 2011. Üniversite öğrencileri ve çalışanların boş zaman etkinlikleri: Adıyaman örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 3 (4), 10-23.

Shores, K. A., Scott, D., Floyd, M. F., 2007. Constraints to outdoor recreation: A multiple hierarchy stratification perspective. Leisure Sciences. 29, 227-246.

Simonds, J.O., 1983. Landscape Architecture. McGraw-Hill, New York.

TDK, 2015. Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe sözlük. <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Ftdk.gov.tr%2Findex.php%3>, (Erişim: 20.03.2020).

TÜİK, 2012. Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> (Erişim: 13.04.2020).

TÜİK, 2017. Türkiye İstatistik Kurumu Resmi Kayıtları (Turkish Statistical Institute Official Records). 2017 yılına ait veriler. <http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt> id=1059. (Erişim: 20.12.2019).

TÜİK, 2019. Türkiye İstatistik Kurumu Resmi Kayıtları (Turkish Statistical Institute Official Records). 2019 yılına ait veriler. <http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt> id=1059, (Erişim: 30.12.2019).